27

No. ४८ग-२

Title गन्धकविधानम्

Author

Extent २७ पत्र Age सं० १९८९

Subject आयुर्वेदः

नं० ५८ ग-१
गर्भ विधान
२६ पन्ना
आयुर्वेद,
प्रतिलिपि,
सं. १९८९
वि.

नं० ५८

गं॰ वि॰ ॐश्रीगणेशायनमः श्रीपार्वत्युवाच गंधकस्यविधिर्देवक
२ थयस्वप्रसादतः कस्मिन्कालेसमुत्पन्नःकेनचोत्पादि
तः॥१॥ अल्पायुषोनरादेवजरादारिद्र्यपीडिताः पथ्याप
थ्यागुणास्तस्यतथ्याकथयमेप्रभो ईश्वरउवाच शृणु
देविप्रवक्ष्यामि यथायोगेनगंधकः क्रियतेतद्यथा
योगंशृणुष्वायतलोचने क्षीरोदसागरेदेविमथ्यमाने
वरानने उत्पन्नमभूत्तत्रघोरोदिव्यरूपंमहाबलम् तस्यगं सा॰
धकद्रव्येणामोहिताःसर्वदेवताः गंधकस्तेनविख्यातो
जराव्याधिविनाशनम् सदापथ्यंचकर्तव्यमपथ्यंपरि
वर्जयेत् ॐह्रूंअमृतायशिवायअमृतवासिकायअमृत
गंधायजीवसाधनायअमृतंकुरुकुरुअमृतंकुरुष्वमेदे
हम् अनेनमंत्रेणगंधकंभक्षयेत् वानारितैलसंयुक्तं

त्रिफलागुग्गुलेनतु गंधकंभक्षयेद्विजरादारिद्र्यना

शनम् मासत्रयप्रयोगेनष्टराज्यवद्यामियेगुराः कुष्ठो

दराणिकुष्ठानिसर्वव्याधिमहात्तयाः आमवातानि

गुल्मानियेचान्येपिभगंदराः श्लेष्मोद्भवाश्चयेरोगास्त्रि

दोषप्रभवाश्चये नश्यन्तिव्याधयःसर्वेगंधकस्यप्रभाव

तः षण्मासान्तंप्रयोगेनष्टराज्यवद्यामियन्फलम् ॥ ह

सवर्णाश्चयेकेशावलयश्चप्रलंबिताः तत्क्षणाद्वेन

श्यन्तिदन्तोपितरुणायते श्याकुंचिताघनाःकेशाग्रध

दृष्टिश्चजायते मुक्ताद्धान्यसंपन्नोवराहस्कान्तिमानवः

जायतेऽरुणः साक्षाद्द्वितीयइवशंकरः तस्यमूत्रपुरीषेण

शुल्वंभवतिकांचनम् तस्यवर्णोपयपश्चाजायन्तिःकेपयमि

चन्नघृराद पीतंचैवतपश्चाश्वेतकपोतमंत्रजीयकम्

ग॰ वि॰ आरक्तं च चतुर्थं स्याद्दुर्लभं भुवनेश्वरि यथा शरीरं देवे
२ शि साधयेत्क्रमयत्नतः तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सर्वदा सा-
धयेद्बुधः वमनं रेचनं कृत्वा रसायनं तथाचरेत् मुहू-
2 र्तैः शुभनक्षत्रेन भक्तः कृत्वा जगद्गुरुम् विधानेन तथा देवि
कर्त्तव्यो गंधकः प्रिये तथा चैव प्रवक्ष्यामि प्रयोगं भद्रका-
सच षष्ठिकामथवा शालिगोधूममथ मुद्गते जांगा-
लानि तु मांसानि छागलानि तित्तिर्यैवन्चवर्त्तकं समुद्ग प्रस
र्पिःक्षीरमित्राद्रीरं च माक्षिकम् एतद्देवहितं तथ्यामप
थ्यं परिवर्जयेत् वाराही तैलसंयुक्तं त्रिफलागुग्गुलेन
च त्रिफला गंधकं सूतं समभागानि कारयेत् संवत्स
रप्रयोगेन जीवेद्वर्ष सहस्रकम् भद्रकामंत्रः सर्व एव गं
धकस्य पलं चैकं सूतकार्धपलं तथा मर्दयेद्याममेकं च

लेहयेन्मधुसर्पिषा मासमात्रप्रयोगेन जीवेच्चन्द्रार्कता
रकाः गंधकस्य पलेद्वे पलैकं सूतकम् कृत्वा पं
त्रगर्तं पक्वं लेहयेन्मधुसर्पिषा मासैकेवात्रिमासैकं हं
तिकुष्टं स्कंदरूराम् षण्मासस्य प्रयोगेन जीवेच्चन्द्रार्क
तारकाः गंधकं त्रिफलाचूर्णं भृंगराजसमं तत्र्या संस्कृ
सर प्रयोगेन जीवेच्चंद्रार्कतारकाः सूतकस्य पले द्वे पच
त्वारो गंधकस्य च वालुकयंत्र गर्तं पक्वं जायते भस्म सू
तकं तस्य स्त्वस्य भागैकं टंकराणं च समं करु गंधकं त
त्समं कृत्वा पुटभरणं तत्र्यैवच सिंहरकुष्टचूर्णंचपिप्प
लीचूर्णमेवच मातुलिंगरसैः पिष्टं लेहयेन्मधुसर्पिषा
सप्तसप्तप्रयोगेन हन्तिकुष्टादिकामदान् षण्मासानां
प्रयोगेन जीवेद्वर्षसहस्रकम् सेवन्तेर प्रयोगेन भवेद्देवा

गं·वि· समोनरः तस्यमूत्रत्वरीषेणताम्रत्वंभवतिकांचनम् गं
२ धकस्यपलंग्राह्यंसूतकार्षपलंतथा गगनस्यपलं
चैकंत्र्यूषणास्येपलत्रयम् षण्मासस्सप्रयोगेनादिव्यदृ
ष्टिःप्रवर्त्तते गंधकस्यप्रदद्याचभक्तयेच्छुतसंयुतम्
मासत्रयप्रयोगेनजीवेद्वर्षसहस्रकम् गंधकस्यपलं
चैकंपिवेत्क्षीरेणतानित्यशः संवत्सरप्रयोगेन ह्यभरो
भवतिमानवः घृतगव्यंपलंचैकंतदर्धेनतुसूतकम् त्वं
मासमात्रप्रयोगेनजराव्याधीन्विनाशयेत् वाचस्पति
समोवृद्धोगृध्रदृष्टिर्भवेन्नरः देहंदृढंमहारूपंकामा
तुल्यंनसंशयः एवंविधिविधीनेनकर्त्तव्यंचाविचक्ष
णैः संवत्सरप्रयोगेनजीवेच्चन्द्रार्कतारकम् गन्ध
कंत्रिफलाश्रुंगचूर्णेनमधुनासह भक्षयित्वामहारो

3

गान्हन्तिमासेनगंधकम् गंधकंरससंयुक्तंनिर्गुण्डी
रसभावितम् अंधमूषागतंध्मातंलेहयेन्मधुसर्पि
मा षा मासत्रयंप्रयोगेनसर्वव्याधिर्विनश्यति गंधकं
रसमाकासंनिर्गुण्डीरसभावितम् अन्धमूषगतं
ध्मातंलेहयेन्मधुसर्पिषा एकमासप्रयोगेनहन्तिकु
ष्टंसदारुणम् षण्मासंसंप्रयोगेन वलीपलितनाश
नम् गंधकांगंधम्लीचररसबीजेनमर्दयेत् भूमिस्थ
मेकमासेतत्तारलेपेनकांचनम् अभ्रकंहरबीजेनबाड
शांशेनकांचनम् ध्मातंगत्तगंधमूषेगंधकेनस
मान्वितम् मुखेस्थित्वावरारोहेसंतिष्ठेच्चयथ्यारवगः
राज्ञिकाअर्धमात्रेणपर्वनाद्यापिवेधनम् राजिकाअ
र्धमात्रेणतानाहृष्टांयदिभक्षयेत् प्रयच्छतिखेचरत्वंकी

गं·वि·इत्तेशंकरोयथ्या नुत्तावंत्तगत्तंस्तुत्तंगंधकघृष्णरांजी
४ तम् तारेत्ताम्रेत्तथानागेसहस्रांशेनवेधयेत् वङ्ग
रोगादिग्धितः सूत्तोजारित्तोगंधकोयदाम्रजारित्तयो घृ
तेन जरादारिद्र्यनाशनम् दशगुणंजारयेद्गंधंष
ष्टिकावेधयेद्ध्रुवम् कल्केहेमत्तथातारंताम्रमेरावेर
धयेद्बुधः धमितमन्धमूषया यांकनकंभवतिशोभ
नम् तंहेमजारयेदृद्धिव्याधिव्याभररात्म्रषितम्
शतगुणंजारयेद्गंधंसहस्रांशेनवेधयेत् सहस्रां
शंजारयेद्गंधंलक्षवेधकरोहिसः जारितोलक्षसं
ख्याभिः कोटिवेधकरोह्यसौ एवंविधाधिको देवि
रसकर्मकरोहिसः असंख्यातः कृतोयेनजामरणा
विधिरुत्तमः नादवेधीभवेत्तस्यरुद्रतुल्योनसंशयः

तापितान्मुखमध्येतु खेचरत्वं च जायते इच्छाचारी
भवेत्सोपि क्रीडते सचराचरम् इच्छारूपं भवेत्तस्य त्रै
लोक्यगोचरं भवेत् खादनेन च कालेन वा ध्यानेन च
कर्मणा अच्छेद्योवज्रकायस्त्वेवं वज्रदेहोभिजायते
येनयेन प्रकारेण गंधकं जारितं यदि नान्यपथ्याजा
रितेसिद्धिर्विना गंधकस्ततयोः पत्रच्छेदे समर्पयेः स्याद्द्रुं जा
नैव बन्धनेन तथा क्रमेण वेधयेत्सूतं यथा जारितं गंधकं
न दृश्यो हिगुणाः सूतस्तथा साधितगंधकः अत्र्या
नः संप्रवक्ष्यामि टंकिकावेधमुत्तमम् एवं यावत्सूतकं
च गंधकं नैव योगतः खल्वमध्ये स्वेदेतत्सूतं जारकं जारकं
च गंधकम् तस्य सूतं टंकणं पृष्टं कर्पटे सहवं बंधयेत्
स्मरेत्सदाशिवं देवं पाषाणेनालकं कूटयेत् निःक्षिपेत्तु

गं· वि· यद्वा गंधमर्घोर्धंपरिकल्पयेत् निंबत्रिफलान्यमृतायां
५ भृगराजस्य पाचयेत् तस्यक्रियाच घनसत्तं यत्तु रोजार
स्तुव= येत्तु धमं पुनःपुनः क्रमेणैव दोलायंत्रेण पाचयेत्
पूर्ववज्जारितं गंधमेवं विधिर्विधानते अपथवानाम्रपा
5 त्रेचत्तोकं तोकं चस्तुतकं गंधकं तोककं चैव करांगुला
ला चमर्दयेत् नवनीतसमं पिंडं जायते वर पृष्टिका
दत्वा लघुपुटं पश्चात्कुमपत्राणि लेपयेत् अपथवाम
धुसंयुक्तां भक्षयेत्सापिपिष्टिका परमासस्य प्रयोगे
न दिव्यदेहो भिजायते संवत्सर प्रयोगेन जीवेद्वर्ष
सहस्रं तस्य मूत्रपुरीषेण ताम्रं स्वर्णं भवति कोपरस
मारोहं भक्षयेदेवं विविधं गन्धं च कारयेत् पोषयेत्स
र्वधातूनां बलपुष्टिप्रदायकः गंधकं त्रिफलाचूर्ण

रां भुक्त्वा दृष्टिप्रदायकम् वाराहीतैलसंयुक्तं सर्वकु
ष्टं निवारयेत् चूर्णेन सह भुंजीत देहवर्णाः प्रजायन्ते
तैलेन सह भुक्तो नादिव्यदृष्टिः प्रजायते दुग्धेन स
हपीतेन सहस्रायुर्भवेन्नरः निर्गुंडीरससंयुक्तं व्याधि
नाशकम् च्यते कनकस्य रसेनैव रसोमूर्छा प्रजाय
ते तुलिकालवर्णेनैव सर्वलोहानि जारयेत् कन
कारिरसेनैव सर्वकर्माणि कारयेत् गंधकेन पुनः
सूतः सर्वरोगान्निवारयेत् चूर्णेन सह भक्तस्तु सर्वदो
षान्निवारयेत् अरोटस्य तु लेपेन दद्रु सिध्मादि विचर्चि
का कंडू पामा हवः सा तानवानैः पानेच भद्रोरी हेमगो
रिक संयुक्तं समासेन च गंधकम् देवदारुसमायुक्तं
तारमायाति कांचनम् पुनर्नवान्वितं गंधं त्रिविधं ना

गं॰ वि॰ शायेद्विषम् धात्रीरससमायुक्तंमर्जीरानाशयेद्
६ वम् सूतकेनसमायुक्तंचिरायुः शरुषोभवेत् गु
डेनसहितोगंधः प्रमेहंचविनाशयेत् वकुनाज्ञाविं
भुक्तेनगंधकंसहस्त्रकम् षरामासान्भक्षितेनाये
नजीवेच्चन्द्रार्कतारकम् पीतोगंधस्तुडाघेनसर्वव्या
धीन्विनाशयेत् ज्वालितेलेपितंताम्रवैक्रांतंत्योप
धिस्थीः ग्रत्यम्लेनस्तुशीतेनउत्तमंकांचनंभवेत् तंहेम
जारयेद्दिव्यंजांबूनदसमंप्रभं किमत्राचित्रंयदिपीतगंध
कंपलाशापिष्टिवनकल्कमर्दितम् आरापक्षारापा
रिपाचितंशनैः करोतितारंत्रिपुटेनकांचनम् डोंमाद
माध्विनी डोंवाचानाद्दिनी डोंदेवीगौरीगंधकेस्वाहा
वातःपित्तकफश्चैवत्रयोरोगामहाबलाः सर्पिषामधुनै

लेनगंधकंनाशयेत्क्रमात् ॐमदनमेदिनीवाग्वादिनी
गंध देवीगौरीकं स्वाहा अनेनमंत्रेणात्रिवारंमंत्रयित्वा गंध
कंभक्षयेत् अमृतत्वंददाति किमत्रचित्रंयद्दिवीनां
गंधकंपलाघानिःपीडितंकल्कमर्दितम् उष्णार्कित
नैवरसेनभावितंसितःसुवर्णानिरुणाकसान्निभम्
करोतिगुंजाघातमेकगुंजयातारंतत्त्यास्तुरभीषि
लयास्तनकस्याधभागंदत्वात्रिदिनमाप्यितंमाची काव
रसेनतेनोलप्यंरजतरुचिरंशर्करावेष्टपक्वंतारा
धंभवतिकनकभोजनंचात्रिकाना गंधकेनहतंता
म्रंसमंहिंगुलमेवच वीजपूररसेनैवनागपत्राणिलेप
येत् त्रिपुटाग्नियतेनागोजायतेकुंकुमप्रभम् छिंगुज
दीयतेतारेतारंभवतिकांचनम् तारादृष्टकंनाम्रव

ग॰ वि॰ तुर्यकं च नागद्वयं कांचनभागमेकम् एकेन मूलेन रसेन मर्दयेत्तारविशेषकं कनकं करोति अश्वगंधा कुमारी चक्रांकोंडीनीलवर्णिका एतेषां समभागे सर्वमादाय यत्नतः भावयेद्गंधचूर्णेन भावनाश्चैकविंशति यावत्तत्तत्र ततः कृत्वा पलमेकं समाहरेत् पलं पलार्धं शल्वस्य पत्रं कृत्वा विलेपयेत् अर्कक्षीरेन मालोद्य पुटपाकेन कारयेत् यावद्भस्मसमायाति तस्य टंकं समाहरेत् लवणस्य च चत्वारि तावद्देव हि पारदः मातुलिंगरसोपेतं हेमचूर्णं समन्वितम् दशवर्णान्तत्र मंत्रस्य पत्राणि लेपयेत् हंसपादेन चालेन कपोत पुटपाचयेत् यावद्द्वादश वारं स्यात्तावत्सा कं वराननं एवं गंधकयोगेन पंचवर्णेन वर्द्धयेत् नीलांजनं

7

तप्यात्तीद्रुतामसमभागेन टंकरांयम् गंधकरंसिसमंघ्मातं
तागं भवति शोभनम् कांतलोहं च सौवीरं टंकरांरक्त
गंधकं गंधमूषागतं ध्मातं वंगं स्यात् द्रवरीति प
लानि त्री णि रसके च द्वौ च यष्टि पलं तप्या पीतगंध
क टंकैकं कोष्टं चैव षडंशकम् गृहधूमं क्षिपध्यं च वर
सनिर्गुंडि गुग्गुलम् भल्लातकस्य तैलेन गंधमूषाग
तं धमेत् एवं पश्चापरे ध्मातं तत्सर्वं कांचनं भवेत्
स्प॰ तत्तु हेमं स्वभागैकं दत्वा तारं षडंशकं हेमभागयु
तं ध्मातं हेमं भवति शोभनम् केकुष्टं गंडहंसपादिर
सकं तास्वकोद्रवकं लताकुकमगोरोचना मधुनिरा
विल्वं चराजालकम् एतत्सर्वमिदं च भाग समकल्कं
लावणोद्रके मर्दितं तेनालेपित नागपत्रत्रुटितं चवट्पा
गा

गं·वि· चनेकांचनम् हारंकंकणम्मुद्रिकाविरचितं नागार्ज्ज
८ नेभावितं नास्तामस्तु धः सूतकुटिलसमान्वितं ध
मितं चैवम्सूयायांत्रिवारंकनकंभवेत् तैस्तकंदरकं ८
कुसुमकंकुष्टाहेमगौरिकंपारदंकंचैवरसकंचमनः शिलागंध
ला एतानिसमभागानिहंसपादिवरानने सरदानि
जलेनैवमर्दवर्गोपृथक्पृथक् मासमेकंप्रयत्नेनदो
लायंत्रेराचयेत् पाचितोघृतयैवशुल्वपत्राणि
लेपयेत् आनंदत्वासमासेनवर्णाशेनकांचनम्
दत्वात्रिधाभयेत्सम्यक्तत्सर्वकांचनंभवेत् नीलांजना
नेनपात्रीतत्पंचमभागेनटंकणं गंधचूर्णसमांशं
तंनागंभवतिशोभनम् चूर्णतैलेतप्यादित्तं सर्वदो
षान्विवर्जयेत् धमेत्तंकैयोगेनहेमंभवतिशोभनम्

अर्धकांत घकं धोत्र्यं धिरवंहकात्वालघूर्ववत समं दत्वाव
सिंहूरमल्लवर्गेनमर्दयेत अथवाभ्रत्वपत्रा गाभेट
पाकेनयोजयेत चूर्णितोरससंयुक्तोनिर्गुंडीकाच
नंभवेत एषतुल्यकसंयोगः समासेनवरानने मार
सेनकरुनेटाड्रिजरुराणकारसन्निभम् आद्याद्विगु
णलेखाघारुरौण हाटकसान्निभम् खल्वेदत्वाप्रलेपेन
गंवीरसमर्दनम निंबिगन्नदशकंहेमशोषयित्वाग्र
यत्नतः एतैरसघट्टध्याच्चलेपः पत्रेतुटंदद्देत वरा
कघयटाड्रिःस्या क्रमेणभवतिनिश्चितम् शुद्धरसलेप
टंचैकं गंधकस्यपलार्द्धकम् मधुसंजीविनीतोयेदिन
मेकंतमर्द्दयेत गुटिकागुंजस्यतच्छायायाशुष्कांतकार
येत वृहत्तीफलमध्यस्थांशिवाचूर्णेनलेपयेत ततो

शुभं

क

ग· चि· गोधूमचूर्णेन मध्ये लिप्त्वा विशोषयेत् त्रिफलार्द्र र
८ कोष्ठेन हृद्धस्वेरा नवधम्यत्ते हत्वा कर्द्दरकोष्ठेन हन्तागोमोभ्री
वधाम्यत्ते ततोसौ जायते खटं भिद्यते लवणं बध्वा
9 भल्लस्य षोडशांशेन वै धुनी बीजकांचनं रसेन सहि
तं देवि यथ्याकार्यं रसायनं गंधकस्य पलं वैकं सूतक
स्य पलार्धकम् खल्वे कज्जलिकं कृत्वा मूषायां वि नि
योजयेत् जीविनी चन्द्रवल्ली चित्रकचौर्धि परिलेपयेत्
पक्वमूषां च संस्थाप्य पाषिकनौर्यं त्रीनि योजयेत् प्रज्व
ल्यवन्हिं यामैकं स्वांगशीतं च कारयेत् तरुणादित्य
संकाशो जायते रसभास्करः गुंजयुग्मप्रमाणेन ले
हयेन्मधुसर्प्पिषा मासत्रयप्रयोगेन क्षयकासविनि
वारकः मंडूरयोगसंयुक्तः पांडुरोगं विनाशयेत् पांडु

रीपांडुरोगं च नाशयेद्विषमज्वरं महिकषायसंयु
क्तो हरेत्कुष्टान्यनेकशः कूष्मांडविधिनायुक्तो
रक्तोपित्तरसायनं एतत्कूशायनं देविजरादारिद्य सा=
नाशनं नानाव्याधिहरं दिव्यं रसायनमिदं शुभं ग
गनस्य च शुल्वस्य हेमतारं तथापि वा गंधकं पारं वं दे=
पिष्टं कृत्वा कज्जलिकां शुभां संकोचिपिनसन्मूत्रो हं
ति कुष्टं हि दारुणं पंचांगनिंबसंयुक्तो कुष्टमौडुवं
जयेत् गोमूत्रेणा च संयुक्तो हंति पामां विचर्चिकां
गोरक्षीरससंयुक्तः सर्वज्वरहरः परः निर्गुंडीत्रिफला
युक्तं वातं हंति सदामयं पित्तरोगेषु सर्वेषु हयेत्मधु दे
सर्पिषा गुडशुंठीसमायुक्तः श्लेष्मरोगं व्यपोहति
विषेराम्रजसारेरा संन्निपातं निवारयेत् पंचांगं

निंबसंयुक्तां मधुरत्रयसंयुक्तं लेहयेद्योनरःप्रातःस
जीवेच्छतपंचकम् पुनर्नवासमायुक्तां कुर्यात्कल्प
पु घंनरम्य गं धकेस्तनकंचैवकृत्वाकज्जलिकासा
मं गव्येननवनीतेनलोहपात्रेविपाचयेत् षोडशां
शांविसंहिप्रायावद्भुवातिगंधकः नष्टनरोगनिः
त्रिये हि विकदलीकंदमध्यगः एषापर्पटिकोनाम
मरसानांचरसायनं निष्कमात्रप्रमाणेनहंति
कष्टस्रदारुणां मासत्रयप्रयोगेनसर्वरोगान्व्यपो
हति संवत्सरप्रयोगेनवलीपलितनाशनं पुनःसं
सेवितामेन जीवेच्चन्द्रार्कतारकं ब्रिम्हलीचब्रिम्हली
चत्रिफलाचचलः पलं समासंयोजयेद्योगवली
पलितनाशनं गंधकंहरवीजंचटंकणांचतथा

विघं फलत्रयंत्रिगुटिकंत्रीणित्रीणित्रिप्रदापयेत्
चत्वारि गुडभागश्च सर्वमेकत्रमर्दयेत् वध्वाचैवरसो
नेनगुटिकांचरवर्तीनि एकैकंभक्षयेत्प्रातः [illegible]
कां[illegible]विनाशयेत् मेलयित्वा निःक्षिप्यचजलमध्ये
तपार्वति निःक्षिप्यछागदुग्धस्यमध्येचैववरान
ने वाराहीसप्तपर्यन्तंछागमूत्रेविनिक्षिपेत् तत्
देवत्तनोदेविच्छत्राम्य[illegible]विषुफ्पाणि मलंवन्हिविषं
चैवरसदोषविनिर्गता कंचुकी[illegible]पारदोषेराताना
गवंगाडभौन्नाप्या मतेन[illegible]वाक्षिनादो
षरस्यात्तये विषेनमारयेन्नरः तंकंचुकचापिकं एककञ्चसः
नागवंगदोषेराक्रत्वागंडाष्टिकान्गदान् छत्तंक
न्यामलंहन्तिशिखिदोषफलत्रयं चित्रकोविषदो
व

गं· वि· पंचहरिद्राष्टककंचुकी नरसारखदिरद्वयं च नागवं।
गं च पातकं एवं संगृह्णते रसूतः संयोगं स्याद्रसायन।
॥ रो पलमात्रं रसं शुद्धं तावन्मात्रं तु गंधकं विधिवत्क
ज्जलीकृत्वान्यग्रोधांकुरवारिभिः भावनात्रितयं दत्त्वा
स्थालीमध्ये निधापयेत् विपच्यकपर्पटीयंत्रेवाल।
कामिः प्रहरयेत् दद्यात् दन्तुमं हाग्निं भियक धामेव
त्स्थयं जायते रसासिंदूरस्वरूपाणि दिव्यसन्निभः अ
नुपानविशेषेणाकरोति विविधान् गुणान् नागा
र्जुनेन कथितं योगानां योगमुत्तमं कवालकवरी
वीजं समांशं योजयेत् सुधीः सूतटंकणं सहितवली
पलितनाशनं पलमेकं भस्मसूतं गंधकस्य पलानि
षट् पलमेकं च कर्पूरं सर्वमेकत्र मर्दयेत् शानमेकं

हरितनकाच्छागीक्षीरेरसापाचयेत्त् सुशीतलाय हरितन

कः समादायनिरस्येन्न रक्तसूत्रवेष्टयित्वामधुम

ध्येनन्निक्षिपेत् मासादूर्ध्वं हरितालकायकैकामेत्तये भ=

क्षयीः मासमात्रप्रयोगेनसर्वरोगान्व्यपोहति

वरामाससंप्रयोगेनकामरूपीभवेन्नरः सत्तनैसे

विनोदेविजीविच्चन्द्रार्कतारकं रुदन्ती चैवपंचांगै

मवल्लचस्तलकं दुग्धेनसहितेपीत्तेकेदलेगंधके पिबा

जायतेस्थावरेदेविनवयौवनगार्वितः जायते

नात्रसंदेहोरसगंधकयोगतः गंधकस्यपलंचैकं

सूतकस्यपलंतथा कृत्वाकज्जलिकासम्यक्शाल

लीफलमध्यतः मावंम्यावंधपुंजीनरक्तसूत्रेरावे

ष्टयेत् निःक्षिपेत्मधुमध्येनयावद्विंशद्दिनावधि

गं·वि· तद्गुडूच्यपलंचैकंभक्षयेत्सर्पिषा सह प्रनष्टवीर्योव
१२ लवान्सजायतेनात्रसंशयः मासमेकप्रयोगेनहृष्ट-
कामीभवेन्नरः मासत्रयप्रयोगेनवलीपलितवर्जितः
षण्मासंसंप्रयोगेनकामचारीमहावलः संवत्सर
12 प्रयोगेनश्चायुर्वृद्धिर्भवेद्ध्रुवम् इत्यंतस्यप्रवक्ष्यामि-
ष्टरसश्चैकाग्रमानसा शिलाजातुंतैललेवरांमहिषी
क्षीरसर्पिषा अत्यस्त्रीवासशीतंचवर्जयेत्सर्वबाधकः
एवंविधिविधानेनसिद्धिर्भवतिनान्यथा त्रिवार्षिकं
च धान्यंतु अजातीरंचधूतंतथा गोक्षीरंचघृतंचैवअ-
त्रैस्तर्पितंतथा दधिगव्यंचकथितंभोजनार्थंव
रानने ऊपथ्यस्यप्रयोगेनअंगसंस्कृतेसदा अथा
तःशोधनंवक्ष्येगंधकस्यतकस्यच गंधकंज्वालयित्वा

तच्चूर्णमध्येतु पार्वति तथावै छागदुग्धेन शोधयेत्स
प्तवारकम् तेच दोषान्विमुच्यन्ते नवन्हिदोषाविषान
सः ततोयस्सोपयोगी स्याद्गंधको भवति ध्रुवम् पा
रदेनागवंगौ च मलवन्हिस्ततःपरः चांचल्यं च विधं
चैवाद्रिदोषश्च तथैव च असंख्यानाग्निर्महादोषा
निषाणान्यरसोऽस्थिता दोषानिरहितोदेविसर्वका
र्येषु योजयेत् सदोषानाशयेद्देहं नान्नकार्याविचार
णा इति श्रीयोगसारोक्तगंधककल्पम् अथोष्णो
दककल्पम् उष्णोदकयन्त्रकृत्वदृष्ट्वाशास्त्रोक्त्वासमा
हिता तन्नैवचरोकानकी लिख्याराज्ञात्रिवावुधः भ
वन्तिकोमलःशनर्भक्षयेद्बुद्धिदिनेदिने एकमासप्रयो
गेनजायतेकांचनप्रभः सर्वव्याधिविनिर्मुक्तोत्रु जी॰

गं• वि• वेद्वर्षसहस्त्रकम् एकवर्षप्रयोगेनजीवेच्चन्द्रार्कता

१२ रकं तस्यमूत्रपुरीषेणातोहंभवतिकांचनम् उष्णो

दकंच काशीशंगं धपाषाणसंयुक्तं चतुर्थांशेन

संयोज्यंरसभागंविनिक्षिपेत् तारंवानेनभागेन।

शुल्वंभवतिकांचनम् उष्णोदकेनमध्यांगंप्रभाते

भक्षयेन्नरः तिलाम्लष्टिंभक्षयेच्चप्रभातेनित्यमेव।

हि मासद्वयप्रयोगेनजीवेद्वर्षशतत्रयं पुनरन्यं

प्रवक्ष्यामिद्रव्यस्यकरणंमहत् रसगंधकतुल्यंच

दरदंभाक्षिकंतथा एतत्सर्वंखौसनोयेनयाम।

मानेदंमर्दयेत् तेनैवताम्रपत्राणीलेपयित्वावि

चक्षणाः एवंविधिविधानेनमंदमंदेनपाचयेत्

वर्तर्दशामवेज्ज्रेमम हादारिद्र्यनाशनम् अनेनाली

13

स्वाप्य लिप्तपत्रं विश्राम्य धामयेत् षोडशावर्तिकं
पत्रं भवेन्नैवात्र संशयः अथवा हेमभाग ५ तार १
अभ्रकसत्व १ रसगंधक समांशितं उष्णोदकेन सं
पिष्ट्वा गुंजसमो द्रवके क्षिपेत् जायते गुटिका दिव्या
सिद्धिर्भवति नान्यथा मासैकेन सम्भूत्य मुखे प्र
क्षिप्य साधकः वज्रकायो भवेद्विवलीपलितवर्जि
तः अथवा तां गुटिकां प्रक्षाम मध्वाज्येनापिबेत्सुधीः
मासमात्रप्रयोगेन जीवेच्चन्द्रार्कतारकम् तस्या
मूत्रपुरीषेण ताम्रं भवति कांचनम् कलुत्थपाच
येद्भुतये त्वायचाद्दिने दिने त्वथितस्तु पिबेत्क्षीरं ग
वां वाप्यवामामाहिष स्नानं कुर्यात्तु शीततोयैः साधको
विजितेन्द्रियः संवत्सरप्रयोगेन जीवेद्वर्षसहस्र

गं· वि· क्रम् त्रिफलालोहसंयुक्तं त्रिकृत्सजोरमेवच उष्णो
२४ दकेनसंपक्वंपायसंकृयत्नेतनः भक्षयेच्च त्रिसप्ता
हंवलीपलितवर्जितः परामाससंसंप्रयोगेनजी
14 वेद्वर्षसहस्रकम् इत्युष्णोदककल्पम् अथपर
क्तोदककल्पम् शरीरकारयेद्भुक्तांविस्फूमंत्रेणाभि
चितं ॐसहस्रधाम्ब्रियरीदेविस्वाहा रक्तोदकमने
नमंत्रेणाग्रासे अस्तिदक्षिणाभागेकोलापुरंना
मपुरोत्तमं तत्र(?)पूर्वभागेकदंवपुरं दक्षिणारक्तोद
कंतिष्टतितत्रकूलीयान्मंत्रयुक्तसमाहितः घृते
नमधुनालोडयतत्पिवेद्भिचक्षणाः मूर्छितोभवते
तावद्यावच्चंद्रसमोदयः क्षीरंतस्यप्रदातव्यंस्त
स्थ्योनवतितन्नुरागात् अनेनैवप्रकारेणाभवेच्च

द्वार्कनिर्मलं एकविंशतिरात्रेराजीवेद्व लदिनत्रयंम
मासमात्रप्रयोगेनजीवेद्व लायुषंनरः बृहुदेनच
तद्भर्निंपिबेक्षुं चुलुकत्रयं असंगोज्ञायतेभ्मौसप्त
रात्रेनसंशयः पेहिकाघिर्त्तेभोगान्सक्षीरंपि बि
वेन्नरः नेन्क्षीरपानमात्रेरात्रद्दश्योभवेद्धुवम
कल्पायुषोभवोन्सिद्धिर्महाबलपराक्रम योजना
नांसहस्रंचवायुवेगेनगच्छति मत्रमात्रेणगामीचर
महाबलपराक्रमः इतिरक्तोदकल्पम् अपर
मल्लातककल्पम् सुपक्वमल्लातफलानिचैवाद्विधा
विधायाढकसंमितानि पचेज्जलेयेनचतुर्गुणेन
चतुर्थशेषेव्यपनीयतानि पुनःपचेत्क्षीरंचतुर्गु
णेन चूर्णेनसंयुक्तचनंपयास्यात सितोपलाश्चा

गं·वि· उष्णाभिः पलैश्चविमिश्रसंस्थाप्यदिनानिसप्त २ त्त
२५ त्तः प्रयुंज्याशिपलेनमात्रंजयेद्धिकारानखलाने
गुदस्यान्केशान्सशीलाचनकाचिन्नानिरुवर्णा
हष्टिप्रशशांककांतिविगंतुयानामपथकुंजरगणा
स्वरंमयूरस्यहुताशदीप्तिःस्त्रीवल्लभःसर्वविधार
रुजांचनीरोगताधिविशतायुंच नचान्नपाने
परिहाभक्तिनचात्रपानाथ्वचिमैथुनेनप्रयोगका
लेसकलामयानांराजाहूयंसर्वरसायनानां ३
त्तिमहानेककल्पं अथसरस्वतीचूर्णम् अश्वगं
धावचामलाभृंगराजंवावचीजीराकंचाजमो
दाचज्येष्टीमधुससैंधवम् त्र्यपाटत्तकोलीशं खा
स्वपुष्पीशत्तावरीएतानिसमभागानित्तम्चूर्णं

निकारयेत् भक्षयेत्प्रातरुत्थाय सर्पिषा मधुना सह स्मरोत्तेरामेधावी द्वाभ्यां श्रुतधरो भवेत् एकविंशतिरात्रैरास्वयमेवकविर्भवेत् अष्टाविंशतिरात्रैरास्वयमेवकविर्भवेत् किन्नरैःसह गीयते मयूरस्य चानिर्घोषमत्तकोकिलनिःस्वरं सारस्वतमिदंचूर्णसर्वव्याधिविनाशनम् इति सारस्वतीचूर्णं अथ पर्भ्टगराजकल्पम् भ्टंगसमूलपरिवेष्यचूर्णं कृत्सा तिला वामलकेतन्दद्यं मासत्रयरवादयस्य देवचर्पा नव्याधयोनाधिजरानमृत्युः समूलं पञ्चकं कृत्वा पर्भ्टंगराजेष्प्रभेदिने शुष्कं संचूर्णितं शुष्यो विडालपदमात्रया कांजिकेन समालोड्य प्रातर्भक्षेद्वयोन्नरः मासमात्रप्रयोगेन सर्वरो

गं·वि· गाद्विमुच्यते दुग्धान्नभोजनात्सम्यक्चिरंजीवी
२६ भवेन्नरः पल्लवान्भृंगराजस्य सार्द्धान्केसातिल
16 न्वितान् चरामासे भुग्रभुंजानो मुच्यते पलितैर्न
रः ॐनमो भगवते रुद्राय तिष्ठतिष्ठ संग्रहणं
भव स्वाहा इति ग्रहणमंत्रः ॐनमो भगवते रु
द्रायामृतात्मने इत्यालोडनमंत्रः ॐउत्तिष्ठो ड=
त्तिष्ठ कल्याणि ठः ठः स्वाहा इति भक्षणमंत्रः ब्र
ह्मब्रह्मवृक्षकल्पम् शुभैत्तिथौशुभनक्षत्रेवालि
मंत्रसमायुक्तः ब्रह्मवृक्षस्य पंचांगं छायायां शुष्कं
विचूर्णाः समध्वाज्यं लिहेत्कर्षं चरामासेन ज
येन्न जीवेद्वर्षसहस्त्रैकं दिव्यकायो महाबलः
तस्य पुष्पाणि संगृह्य छायायां शुष्काणि कारयेत्

त्रिंशत्पलं चन्द्रर्णां विंशत्पलं चगोधूमं एकीकृत्य
द्विपिण्डं धान्यराशौ निधारयेत् मासमेकं समु
द्धृत्य भागं कृत्वा चतुर्दश भागैकं भक्षयेद्यस्तु
ताम्रपात्रे च भोजयेत् सप्ताहे देहशुद्धिः स्याद्द्वि
जकायो द्विसप्तके तस्य स्तूपरीक्षारा प्रत्यक्षं भव
ति कांचनम् वत्सहस्तस्य बीजानि विकिरति कृत्य
बुद्धिमान् अन्यथा क्षीररसैनैव ... रेराभाव
येत् त्रिपर्णस्य प्रयोगेन कार्यसिद्धिर्जायते
एकैकं भक्षये द्बीजं तिलशर्करया सह संवत्स
र प्रयोगेन जीवेद्वर्षसहस्रकं ... तेन नाना
जं मैकैकं भक्षयेत् सदा शरीरं भस्मना मर्द्य मासे
कं पलितं नयेत् पेयं पयःफलं गुग्गुलं स दायाद्द

गं॰ वि॰ तुपार्वत्ति दचाकुस्थाशिवाशुंठीमुंडीब्राह्मीगडू-
१७ चिका शंखपुष्पीविदाराचजीरकैमधुनालिह्-
त् मासमेकेन पंथा वोछिजीयकोकिलास्वरु-
17 त्तनीयकेविकर्त्ताचमंत्रंवाग्वाटिनाजपेत् ॐ
ऐं ह्रीं श्रींवदवदवाग्वादिनिभगवतिसरस्वतिह्रं
नमः अनेनमंत्रेणोषधंभक्षयेत् अथकेशक-
ल्पः त्रिफलालोहचूर्णंवारिणापेषयेत्समं छ-
योस्तुल्येन तैलेन पचेन्मंदाग्निनाततः तैलंतु-
ल्यंभृंगरसेयामलक्याविपाचयेत् स्निग्धंभांड-
गतंभूमौस्थितंमासात्समुद्धरेत् सप्ताहंलेपये-
त्कांलकस्त्याम्रदलैरसः निर्वातेक्षीरभोजीस्या-
त्क्षालयेत्त्रिफलाजलैः नित्यमेवंकर्त्तव्यंसप्ताहर

जनंभवेत्त यावज्जीवंनसंदेहः कचास्तम्मरोपमाः
अश्वगंधाकल्पः अश्वगंधायाश्चूर्णंतुघा
त्रीरसेनभावितं ज्येष्ठीमधुसमायुक्तंमधुनासं
हलेहयेत्त मासत्रयप्रयोगेनवलीपलितवर्जितः
योजनानांशतंगच्छेत्तुरगस्यनजायते अ
श्वगंधपलंशालंसूतमचूर्णंतुकारयेत्त शताव
रीपलंचैवपलमेकंचभक्षयेत्त तेनभक्षणमात्रे
णवलीपालितवर्जितः अश्वगंधाचसंग्राह्यामा

पत्रे- तुलिंगरसेपिवेत्त गोमूत्रेणसमायुक्तंमासमेकं
तुस्थापयेत्त गात्रमालेपयेच्चैवसर्वकुष्टानिहंति
मेधावीस्तुतिमांश्चैवकिन्नरैःसहगीयते सूक्ष्म
चूर्णंचगोदुग्धेमासमेकंतुभक्षयेत्त हठका

 योभवेद्वैवलीपलितवर्जितः अश्वगंधाचूर्णं
 यास्यंशार्करयासमन्वितं मासद्वयप्रयोगेनवृद्धो
भवतियौवनम् अश्वगंधान्वितामाषामधुनास
 हसंयुताः मासत्रयप्रयोगेनवाजिवेगोमहाबलः
वृद्धोपितरुणोभवेत्पीनवयौवनवान्भवेत् इत्य
श्वगंधाकल्पः भूकदंबस्त्रिधाप्रोक्तःकृष्णोरक्तः
सितासितः शुक्लेभानौसितेपक्षेमूलंपल्लवानि
तम् गृहीत्वाशोषयित्वातुछायायांसूक्ष्मचूर्णि
तं सन्निपातेभक्षयेत्त्रिसर्पिषासह भक्षयेन्नरो
तद्वापथ्यभोक्ताब्रह्मचारीजितेंद्रियः मासमात्र
योगतोयांतिवलयःपलितानिच छेदनेनसंयु
युक्तंसर्वव्याधिविनाशनम् छागीसर्पिषवा

मुक्तः पलितं हंति विगतः जलोदरं तत केशाद्भवा
गुल्मं पयोन्वितः कुष्ठमध्वाज्यसंयुक्तो भक्षितो निः
शेषरोगहृत् भक्षरोम्हकस्यास्य मंत्रः ॐ श्रीशंभ
तोद्भवः ॐ अमृतोद्भवाय अमृतं मे कुरु कुरु स्वाहा
इति गोरखमुंडीकल्पः अथ निर्गुंडीकल्पः
निर्गुंडीमूलचूर्णं तु गव्यसर्पिः पला ष्टकं चतंचैर
वतप्रालौद्वेडुशं क्षीरकं तथा स्निग्धभांडे समा
लोड्य धान्यराशौ निधापयेत् एवं मासेन तु कृत
आदिलेप्य संयुतं विडालपदमात्रं त्वर्चमेकं
प्रभक्षयेत् वलीपलितनिर्मुक्तो जीवेद्वर्षसहस्र
कं निर्गुंडीमूलमादाय अजामूत्रेण आवः पिवेत्
नखादंता श्मकेशाश्च सन्नराज्ञा त्पेतानि च मासे

गं. वि. मात्रप्रयोगेन सर्वसिद्धिः प्रजायते तत्सम्मूत्रपुरी
२९ षेरा मुल्वंभवत्तिकां चनम् निर्गुंडीमूलमादाय
तक्रेराय: पिवेन्नरः मासमात्रप्रयोगेन वलीपलि
तवर्जितः निर्गुंडीमूलमादाय तिलतैलेन भक्षये
त् अष्टादशानि कुष्ठानि नाशयेदेकमासतः ना
निर्गुंडीमूलमादाय घृतेन सह भक्षयेत् मासमा
त्रप्रयोगेन नराकाशगामिनः निर्गुंडीमूलचू
र्णं कर्षमात्रं पिवेत्सदा अजामूत्रेरासंयुक्तं च
रामासादमरोभवेत् वर्षमात्रप्रयोगेन रुद्रतुल्यो
भवेन्नरः तच्चूर्णं त्रिफलामुंडीभृंगीनिंवगुडूचिका
वचाशोपासमं चूर्णं तत्प्रनीरे विरेचकात् कांति
रोगादि सर्वचसन्नाहेन विनाशयेत् संवत्सर

प्रयोगेनजीवेद्वर्षसहस्रकं निर्गुंडीमूलमाहाय छा
याशुष्कंविचूर्णितम् गोमूत्रेणादिनंसप्तसर्वरोग
विनाशकृत् मेषजामूत्रेणासंयुक्तंदिनसप्तपिबेन्नरः
नखवदनंचकेशाश्चसप्तराचान्यजंतिच पुनः
सप्तरात्रिंसेव्यंदेव्यदेहोभवेन्नरः षण्मासंसंप्रयो
गेनजीवेद्वर्षसहस्रकं पथ्यंसयोदित्तंडंलवराग २५
स्त्रीविवर्जितम् इतिनिर्गुंडीकल्पः तैलार्कंविजया
शुक्रंरसंकृत्वाविपाचयेत् क्षीरंगव्यंतैलार्द्धंचधा
नैर्मंदाग्निनापचेत् उत्तार्यशीतलंकृत्वाखंडंच
पलविंशकम् चातुर्यचलवंगानिबोषंमातुलं
गुनी जातीफलेचजाविवीव्यघ्रगंधाश्चनर्नवा
नागार्जुनीविष्णुदलाशुशालीकंकमंतष्या पला

ग॰ वि॰ द्रुमापि भुंजीत यानुपुष्टिकरंतरां प्रमेह व्याधिशां
२॰ त्यर्थं वज्रवीर्यो भवेन्नरः ला भं सर्वमनीसारश्वासं का
संतप्यैव च स्त्रीरतां च प्रदरं हंति शुक्रदोषं सुदारुणं रु
सर्वव्याधिहरस्ता को वीर्यस्तंभं करोति च इति विजि
या पाकः पारदशोधनम् राजवृक्षमलं हंति पाव
को हंति पावकं मको लं च वि धं हंति कुमारी सप्तकं कं
चुकीपकेनलपनेनापि मुक्तो भवति पारदः तत्र
खल्वे मासमेकं पिष्ट्वा तवरा संयुतं फलत्रिकां
चित्रक सर्षपं वृषैः कुष्टारि कन्याकषायकैः विम
र्दस्तं च दिनान्न यावद्विमुच्यते पंच मला द्विदोषा
न राजीसेनम् पायं रसं दत्त्वा विवर्द्धये र वेध
रादोलिकायंत्रे स्वेदयेत् कांजिके त्र्यहम् दिनैकं

मर्द्दयेत्सूतं कुमारीसंभवै द्रवैः तथा चित्रकजैः क्वा
थैर्मर्द्दयेद्वासरं काकमाचीरसैनैव दिनमेकं
च मर्द्दयेत् त्रिफलायारसे तथा क्वाथैः रसोमर्द्द्यः प्रयत्न
तः ततस्तेभ्यः पृथक्कार्यं सूतं प्रक्षाल्य कांजिकैः
तदार्द्रकस्य रसैः खल्वे रसाद्द्वाविंशति सैंधवैः मर्द्दयेत्त्रि
गुरसैर्द्दिनमेकं निरंतरं ततो रसेन क्षमरख्यापकेन राज्ञी
चक्राद्यैः एभिरसैः समस्तैः सूतो मर्द्यः स्नुहीयाचुना
ततः संप्रोप्य च काभक्तं बालिप्ताचाहिंगुना क्षिप्ता
ली संपुटेधृत्वाधरे यतवरांनिच अप्यस्यालीं ततो
मुद्रां दद्याद्दृढतरां अधः विशोरख्यास्निविधाया
योनिविंचिदुर्खुनोपरि ततः कार्याखालीप्राग्निंतद
धः प्रहरत्रयं एवं निपत्तयात्तु सूतो रसो दोषविवर्ज्जितः

गं॰ वि॰
२२ अपामार्गपीठरीमध्येलग्नोग्राहोरसोन्नमः अर्कसे।
हुंडघृहूरलांगलीकरवीरको गुंजाहीफेनहत्ये।
त्ताःसप्तैवविषजातयः एतैर्विमर्दितःसूतस्त्रिछिन्न
पक्षःप्रजायते मुखंवजायतेतस्यधात्वग्रसत्ते
त्वरात अथवाकटुकस्तारैःसर्जोलवणपंचकैः।
रसोनोलवसारध्वग्रथिम्लुश्चैकत्रचूर्णितैःसमासे
पारदंदत्तेर्जबीरेराद्रवनवा निंबुनोयैःकांजि
कैर्वानखल्वेविमर्दयेत अहोरात्रत्रयेरासे
द्रवेसानुचरेमुखं अपतालस्याप्येनालकंक
राशाःकृत्वासदृशोंकांतिपेत दोलायंत्रेणपाक्य जिके
मेकंततःकूष्मांडजैर्द्रवैः त्रिलतैलेपचेद्यामं
यामंचत्रिफलाजलैः एवंयत्नेचतुर्यामंपाच्य

शुभ्रातितालकं सहस्रं तालकं शुद्धं पुनर्नवारसेन
तु खल्वे विमर्दयेदेकदिनं पश्चाद्विशोषयेत् सं
शोष्य गोलकं तस्य कुर्यात्तस्य विशोषयेत् ततः
पुनर्नवाक्षारैः स्थाल्याः पूर्णं परिपूरयेत् तत्रैव गो
लकं धृत्वा पुनस्तेनैव पूरयेत् आकंठंवापिव्यं तस्य
पिधानं धारयेन्मुखे स्थाली चुल्ल्यां समारोप्य क्र
माद्वह्निं विवर्धयेत् दिनानंतरमूल्यानि पंचव
ह्निं प्रदापयेत् एवंतान्निश्रयत्नेन तालंमात्रात्तस्यैक
रक्तिका अनुपानान्यनेकानि यथ्याप्रयोजये
त् तालकं हरते रोगान्कुष्टमष्टान्तु जरापहं शोधि
तं करोत्येकान्तिवीर्यपुष्टः इति तालमारणविधिः
अथ्यरसशुद्धिः नरमूत्रेण गोमूत्रैः सप्ताहं रसकं

हृद्धिंतथ्या

गं·वि· पचेत् दोलायंत्रेणाशुद्धिः स्यात्ततः कार्यमुपयो
२२ ज्यते मनःशिलाशोधनं पचेद्याममजामूत्रे दो
लायंत्रे मनःशिला भावयेत्सप्तधा पित्तैरजयाशु
22 द्धिमिच्छति । शिलाजिन्तुलमचूर्णानि निक्षिपेड
सपात्राना मर्दयित्वा ततो नीरं गलयाद्वस्त्रगा
लितं स्थापयित्वा चम्टत्यात्रे धारयेदातपे बुधः
उपरिस्थं च तं यत्नान्निक्षिपेदन्यपात्रके धारयेदातपे
तस्मादुपरिस्थं चनं नयेत् एवं पुनः पुनः कृत्वा द्वि
मासाभ्यां शिलाजतुः निर्धूमं च वत्ततः शुद्धं सर्वक
र्मसु योजयेत् इति शिलाजतुशोधनम् भागैकं
तालमर्द्धं यामममम्ले न केनचित्तेन भागत्रयं
तारपत्राणि परिलेपयेत् ध्मात्वा मूषागुटरुद्ध्वा

त्रिंशद्दलोपले सम्पुटं कृत्वा संपुटं दत्वा रुध्वा
पुटे पचेत् एवं चतुर्दशपुटैस्ताम्रभस्म प्रजायते
स्वच्छमानितताम्रपत्राणि कृत्वा संस्वेदयेत् कुठः वा
स्वरसं तु यन्त्रेण ततः खल्वे विनिक्षिपेत् पादांशं रस
कं दत्वा यामयन्त्रेण मर्दयेत् ततउद्धृत्य पत्राणि
लेपयेद्विंशतोनव गन्धकेनाम्लचूर्णेन तस्य कुर
र्यात्तु गोलकं ततः पिष्टिं चमीलाक्षी चांगेरी वा पु
नर्नवा तत्कल्केन बहिर्गोलं लेपयेद्दंगुलोन्मितं
दत्वा तं गोलकं भांडे शरावेण च रोधयेत् वालु
काभिः प्रपूर्याथ्या विभूतिलवणांशुभिः दत्वा भांडेमु
खं मुद्रां ततः भूत्यांविपाचयेत् क्रमवृद्धाग्निना
याम्यावद्यामचतुष्टयं स्वांगशीतं समुद्धृत्य

ग॰वि॰ त्ताम्रं शुभं भवेत् मर्दयेत् भूरसात् द्रवैः दिनैकं गोलकं
२२ कुर्यात् दर्दगं घेन लेपयेत् संचूर्णेन ततो मूषापुटे गा
जपुटे पचेत् स्वांगशीतं समुद्धृत्य मर्दनेनो ताम्रं शुभं
भवेत् शुद्धं ताम्रं च नैपालं कंटकवेधं च कारयेत्
22 तैलेच सप्तवारं च सप्तवारं च तक्रयोगवां मूत्रे च सप्त
वारं सप्तवारं च कांजिके त्रिफला सप्तवारं चैलव
णे सप्तवारकं ममलं सप्तवारं च सप्तवारं च सार्षि
षा एकैकेन सप्तवारं यम्यत्ते च पुनः पुनः वांति
भ्रांतिविनाशाय शुल्वं भवति निर्मलं कंटकवेधं
पत्रे च चतुर्थांशेन पारदं हंसपादं च तत्पर्थांशं द्वि
गुणां शुद्धगंधकं कारयेत् भांडे च मत्स्यकाच्छत्यशरा
वारोधयेत्ततः लवणं पूरयेत् भांडे एकान्ते गत

मध्यतः भैरवश्चग्रहस्यपश्चज्वालयेदग्नियत्नतः
यामजातिचतुर्थंचतेनयोत्तेनासिध्याति चौरो
गीश्वानरस्यायश्चनुपानेनसेवयेत् पिप्पलीच
समंत्तास्त्रं घुसंयुक्तमेकव नागवल्लीदलेनापि
तुलसीपत्रसंयुतम् ज्वरश्चादशहंत्ताचसन्निपा
त्तान्द्वयोदश चतुरशीतिवात्तांश्चपित्तजानीर
नेकशः नाशयेत्सर्वरोगांश्चक्षुधाचप्रवलायते
ईश्वरेरणतिप्रोक्तंनराणांवलवर्धनम् यति
नाम्रमारणम् अप्यारमारणम् अर्कक्षीरेण
संप्रेष्टोगंधकस्तेनलेपयेत् सप्तनागस्यपत्राणि
प्रक्षात्यमलद्रवैर्ष्कुः ततोमृत्स्नापुटेघृत्वापचे
द्गजपुटेनच एवंपुटद्वयेनैवभस्मारंभवतिध्रु

ग॰वि॰ वं आरग्वध्वकास्यमप्येवंभस्मनापरिनिश्चितम्
२४ अथ्यनागमारणम् नागं हूलीरसमाए ध्वसाशिला
लालेपात्पुनःपुनः द्वात्रिंशद्भिःपुटैनांमेनिरु
24
त्थोयाति भस्मतां अथहेममारणं कांचना
ररसेचष्ठसमसूतकगंधयोः कज्जलंहेमपत्राणि
लेपयेत्समभावया कांचनारत्वचःकल्कम्
षोप्युग्मंप्रकल्पयेत् धृत्वातत्संपुटेगोलम्भरा
मूषासंपुटेदृढे विधायसंनिरोधंचकृत्वासंशो
ष्यगोलकं वह्निखरतरंकुर्यात्विंशत्पुटत्रयं निदद्यात्
तत्यंजायतेभस्मसर्वकार्येषुयोजयेत् नागवल्ली
रसैश्चर्ष्टैःकर्कोटीकंदगर्भितम भरमूषासंपु
टेपक्वंसूतोयात्येवभस्मतां काकोडुंबरिकाड

न्धो रसं किंचिद्विमर्दयेत् तद्गुणश्च स्यसिंटोष्मम्
वाङ्गमं प्रकल्पयेत् द्विप्रानन्न संपुटे स्तनं नवमङ्क्रं
प्रदापयेत् धुन्वन्ति गोलकं ग्रासोम्सरामबासं
टघिके पचेन्मृदुपुटैनैवमष्टाेयान्येवमसमैतत्
पुष्कले हिमवछूर्णापानालगरुडीरसैः मर्दयित्वा
पुटवन्हौ दद्याद्विपुटत्रयम् पुटत्रयकमाधोधश्च
कठारघ्निनकारसैः पुटबद्धततोदद्याद्देवजीवन
मृतिर्भवेत् अन्यच्च द्विपिष्ठाद्धाम्मासनदन्ति
नाचूर्णितं मर्दयेत्कन्यकाद्रवैर्यामयुग्मं ततः
पुटेत् एवं सप्तपुटैर्मृतं लोहचूर्णमवाप्नुयात्
अन्यच्च सूतकाद्विगुणं गन्धं दत्वा कुर्याच्च कज्जलीं
द्वयोः समं लोहचूर्णं मर्दयेत्कन्यकाद्रवैः यामा

ग·वि· र्द्दनोत्तततः भूया ग्रात्यरात्रौ न्यसेत्ततः दत्वोपरिशि
२५ रावंत्रचित्रिदिनांते समुद्धरेत पिष्ट्वाचगालयेद्वस्त्रे
वंवारितं भवेत एवं सर्वाणि लोहंच स्वर्णादीन्य
पिमारयेत शिलांगधक दुग्धस्तु स्वर्णाद्याः स
25 प्तधातवः म्रियन्ते द्वादशपुटैः सत्यमेव न संशयः
एकभागंच सूतं च समभागानि गंधकः मर्दयेद
ष्टयामंच यावत्कज्जलसन्निभं रसनिवेशयेत्तुलसी
पुनः कुप्यां निवेशयेत् दृष्टिकाच मुखं दत्वा मृत्जि
कावस्तु मुद्रिताः खर्परं गर्भमध्यस्थं वालुकान्तेन पू
रयेत मंदमंदानलेपाच्यं तैलपाको हि जायते
तापदीप्ताग्निमंदं च पुनर्दद्यात्क्रमान्नयः षड्विंश
ति नैर्यामैः सूतपाकः समुच्यते अहोरात्रं कृतेनैव

त्वांशिखाशीर्नं नकारयेत् ब्रह्मचर्यं च देहं च नित्यं
मुक्तं च पालयेत् स्नानं धैर्यं च दानं च एकभक्तं च
भोजनं क्रोधलोभपरित्यज्य ततः सिद्धिर्यदि
च्छति हंसपाकसमो जातो निष्पन्नं रससमाप्नुयात् ची
राधान्तु देहं मुनः स्ववीर्योत्कृष्टो नरः योगभोगे
मुक्ताले च सदा योऽसौ गुरोत्तमः रसराजः सदा दे
यो नरो नारी नपुंसकः इति पारदगुणाः सञ्जीवी
नवबीजं रसं ततकं यत्तु धारयेत् ब्रह्महस्त्वराचा
रीमयमद्वाहीमहेश्वरी तस्मात्सर्वप्रयत्नेन जारितं
मारयेद्रसं प्रतिप्पत्नोयं मन्तकं डेत्तस्योपरि सवाव
कं सवरामिखला भुक्तं स्थापयेत् तस्य चान्तरे रसं
लिप्त्वा गंधकस्य रसं तत् उपरि लिपेत् समस्तागंततो

गं·वि· दद्यात्क्षरावेराणापि धापयेत् तच्चघसीभस्मसमु
२६ द्रांततः कुर्याद्विमग्वरः श्मारसायोपलकैः सम्प
क्वतर्भिः पुटमाचरेत् एवं पुनः पुनर्गंधं दत्त्वास
26 म्यग्भिषग्वरः कुर्वीतरससराजस्य सम्यग्वकुला
जारणाम् इति गंधकजारणां अथ पुटिकावि
धानम् शुद्धसूतं वज्रभस्मसत्त्वमभ्रकं ताम्रयोः
कांतलोहसमैर्हेमवज्रैर्वीरैर्मर्दयेद्दृढं सप्ताहं स
र्वतस्तांपागोलकं च समृद्भवेत् गोजिह्वांवायस
सींवंध्यानिर्गुंडीमधुसैंधवे लेपयेच्च भूषान्त
र्गोलकं तत्र निःक्षिपेत् तत्कल्कैः मृद्दितस्था
यन्त्रेकेमूषपरे पुटेत् यामे यामे समुक्रम्यालिहमू
याः पुनः पुनः रुधाप्य पूर्ववत्तत्पात्रमेवं पक्षान्त

वि

स्फुरेत् जयन्तिपुलासासाहाज्ञाजिकार्पासतंडुलैः

एतैः प्रलेपयेन्सर्वांगुटिकांत्रिभिःक्षिपेत् टंकणां

स्येनकांचैवदत्वादत्वाधर्मेदृढं खादिरांगारयो

गेनाच्छिन्नीयंभावयेत्पूसः भूषायांविडयोगेनस

महेमचजारयेत् यामैकं मर्दयेत्सोपिगोम्बूवो

चटिनैकतः अघमप्यागतंप्माणंवध्याभवन्तिव

श्रवत् मृतसंजीवनीनाम्नापटिकावक्त्रमध्यगा

वर्षमध्येजरामृत्युहंतिसत्यंशिवोदितं वस्त्रा

र्तुंभचकुरुत्तेब्रलापुष्पैः जायत्ति इतिगुटिका पा

रदंगंधकंतुल्यंदरदंचाविषंसमं विषाद्दपुरां

योज्यंमरिचंविषभेषजं अम्बगंधाचविजयाका

शमर्दकाटिनकः चत्वारांचरसेरेनचूर्णयत्नेन

ग·वि· मर्दयेत् तुल्यास्त्यास्तु दलैः सार्द्धमन्ततोरक्तिका
२७ मितः इति शीतज्वरलोरत्नाकामंशीतकेसरी
इति रसप्रदीपे रसकांतलकांतत्यंपारदंगंधं स्यं
टंकणं सर्वमितत्समंपञ्चकंकारवल्लीरसैर्दिनं
27 मर्दयेत्तेनपञ्चद्रसपरसकादिसमस्फल तत्रस्य
भाजनस्यांतं लिपेद दर्भांगुलोन्मिते तत्पचेद्वा
लुकायंत्रेयवाधारस्फोटितिहि शीतलंत
च्छिष्टक्षीयात्रामपावेद्गाञ्जिवक शीतमंजी
रसोमाषमात्रोमरिचसंयुतः भक्षितः परा
रवंडुनाशयेद्विषमज्वरान· इति शीतमंर
जीरसः शीतज्वरविषमज्वरकुरसेन्द्रविजा
मरोगनालकोदरपेद्दु